

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת בראשית כ"ג תשרי
תשע"ט, גליון נושא בענינא דיומא.

בירורי הלכה ופסקי דין אקטואליים, מפי גדולי
ופוסקי הדור שליט"א. לעורך לב המעיין, ואין
לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

גליון נושא:

'ארבעת המינים אחרי סוכות'

פנינים

'לולב', סגולה להסרת כאבי גב!

בספר שפתי נבונים (חלק א סימן כג) סגולה
בדוקה לאדם שסובל מכאבי גב, להניח את
הלולב של מצוה אחר סוכות תחת מזרון המטה
שישנים עליו.

בקובץ עיון הפרשה (גליון קס ירח האיתנים
אות כו) הובא ספיקו של הרה"ג גמליאל הכהן
רבינוביץ שליט"א האם מותר לטלטל את
הלולב בשבת ולהניח תחת המטה, שיש בזה
סגולה להסיר כאבי גב. ויש בזה שני שאלות:
א. האם הלולב מוקצה. ב. האם מותר לעשות
סגולה זו בשבת.

יש להוכיח שאין הלולב מוקצה, מהמבואר
בשו"ע (סימן שח סעיף כ) לגבי חריות - ענפי
דקל שקצצם לשריפה, מוקצים הם ואסור
לטלטלם, ואם ישב עליהם מעט מבעוד יום,
מותר לישוב עליהם בשבת. ומפורש במשנ"ב
(ס"ק פה) שאפילו במחשבה לשבת עליהם
מותר, ואין צריך מעשה.

לגבי איסור רפואה, מבואר במשנ"ב (סימן
שכח ס"ק קמג) ובשער הציון (אות קד) שמותר
לעשות בשבת רפואה של סגולה, ואם כן מותר
לעשות סגולה זו בשבת. ❖

'תשמישי מצוה'

במאמר זה נברר, מה דינם של ארבעת
מינים אחרי סוכות.

כתב השולחן ערוך (סימן תרסד סעיף ח)
יש מי שאומר שהושענא שבלולב אף על פי
שנזרקת אין לפסוע עליה. ומוסיף הרמ"א
ועיין לעיל סימן כ"א גבי ציצית. וכוונתו למה
שמבואר שם בסעיף א דאף לאחר שנפסקו
הציציות, אין לנהוג בהן מנהג בזיון לזורקן
במקום מגונה, ופירש המשנ"ב (ס"ק ז) רצה
לומר בידים אסור לזורקן לאשפה אך אם
מתוך שלא גנזן נזרקו ממילא אין לחוש לזה)
אלא שאינן צריכין גניזה, ויש מדקדקין
לגונזן, והמחמיר ומדקדק במצות תבוא עליו
ברכה.

1. יעשה בו מצוה נוספת

שריפת חמץ ואפית מצות: כלל ידוע הוא,
כל דבר שנעשה בו מצוה אחת, טוב לעשות
בו מצוה נוספת.

לפי זה כתב הרמ"א (סימן תרסד סעיף ט)
ונהגו להצניע ההושענות לאפיית מצות, כדי
לעשות בה מצוה. מנהג שונה - מאותו טעם,
מוזכר במשנה ברורה (סימן תמה ס"ק ז), טוב
לשרוף החמץ בהושענות, הואיל ואיתעביד בו
מצוה חדא, ליתעביד בו גם מצות תשביתו.

חלוקה מעניינת כתוב בשולחן ערוך הרב (סימן תמה סעיף יב), יש נוהגין לשרוף את החמץ
בערבה שחבטו אותה בהושענא רבה לפי שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת נכון לעשות בה מצוה
אחרת, ויש נוהגין לעשות היסק מערבות הלולב בפי התנור בשעת אפיית המצות. מבואר שיש
חילוק בין הערבות שבלולב לערבות שבהושענא רבה.

קולמוס: בהגהות מיימוניות (הלכות לולב פרק ז הל' כו) כתב וריב"ק היה נוהג בערבה, וכן בערבה
של לולב לתקן מן העצים קולמוסים, ולבער בהן חמץ בפסח, כדאמר גבי עירוב הואיל ואיתעביד בה
חדא מצוה כו'.

בשמים להבדלה:
בשולחן ערוך (סימן רצז)
סעיף ד) נהגו לברך על ההדס בהבדלה כל היכא דאפשר. ופירש המשנה ברורה (סימן רצז ס"ק ח) שיש ענין בהדס של הלולב, כיון דאיתעביד ביה חדא מצוה ליעביד ביה מצוה אחריתא, ודוקא בשאר ימות השנה ולא בסוכות דהוקצה למצותו, ומה שכתב כל היכא דאפשר, היינו כל היכא שיש בו עוד ריח קצת מצוה לכתחלה להדר אחריו. וכתב הרמ"א וי"א דאין לברך על הדס היבש דאינו מריח, וכתב דיש להניח גם הדס עם הבשמים, דאז עושין ככולי עלמא.

האתרוג כסגולה לרפואה

המדרש מביא מעשה בחסיד אחד, שביום הושענא רבא נתנה לו אשתו עשרה דינרים כדי לקנות דבר מה לבנים לכבוד החג. כיוון שיצא לשוק, פגעו בו גבאי צדקה ואמרו הנה הגיע "בעל הצדקות", וביקשו שיתן חלקו למצווה חשובה של קניית מעיל ליתומה. נתן להם את עשרת הדינרים שקיבל מאשתו, והתבייש לחזור לביתו. הלך לו לבית הכנסת וראה שם אתרוגים שהתינוקות מקלקלים ביום הושענא רבא, שכן המשנה מביאה שביום השביעי לחג הסוכות - שהוא יום הושענא רבא - "מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן"¹⁰. לקח החסיד מהאתרוגים העזובים ומילא שקו, ופרש לים הגדול עד שהגיע למדינת המלך, ושיחקה לו השעה שכן המלך חש במעיו, ואמרו לו בחלום שרפואתו היא שיאכל מהאתרוגים שהיהודים מתפללים עמהם. הלכו וחיפשו בכל הספינות ובכל המדינות, עד שמצאו את החסיד היושב על שקו, וחיפשו בשקו ומצאו את האתרוגים, הביאו את האתרוגים לפני המלך, אכל ונתרפא, ולפי פקודת המלך מילאו שקו בדינרים¹¹.

וכתב בספר "יפה ללב" שמעלה גדולה לאישה הרה העומדת ללדת, וכן לאישה המקשה ללדת לאכול אתרוג בט"ו בשבט, והיא סגולה שתלד ברווח ולא בצער, ושהתינוק יצא לחיים טובים ולשלום¹². ובספר "אהל ישכר" כתב וזה לשונו: "בשם מרן היהודי הקדוש מפשיסחא, שמי שאוכל אתרוג בט"ו בשבט, יזכה להשלים שנתו"¹³.

עמוד מס 112 אעירה שחר: זעפרני, שמואל (4){0} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בספר משמרת שלום
(סימן מד) כתב שיש לקחת עלים מן הלולב ולעשות מהם קליעה ולתת בתוכן את עלי ההדס לריח להבדלה.

2. לזרוק על ארון הקודש

בספר **מלבושי יו"ט** (על הלבוש) הובא מנהג ישראל אחרי הושענות בהושענא רבא זורקים את הערבות על ארון הקודש, וביאר שהזריקה נועדה להשיר ניצוצי הדין. וכתב **במועדים וזמנים** (חלק ב סימן קלא) שזהו כעין אסמכתא למנהג שהיה במקדש בו היו זוקפים את הערבות על גבי המזבח, וכיום ארון הקודש עומד במקום המזבח, והזריקה מותרת שכן לב בית דין מתנה עליהם. בספר **דרכי חיים ושלום** (אות תשצג) כתב שאין ראוי לזרוק את הערבות על ארון הקודש, שיש בזה ביזיון, אלא יקחם לביתו, וישרפם בשריפת חמץ.

3. סגולה

באלף המגן (סימן תרס סעיף ז) במוצאי יו"ט יקח לולב ומיניו, וישמור אותו במקום מיוחד ויהיה לו למשמרת, יראה אותם ויזכור על ידם להנצל מכל צרה, ואל ישליך אותם לאשפה שהם רומזים לענין גדול. **בקונטרס אחרון** מביא המנהג לקחת את האתרוג ולעשות ממנו מרקחת בסוכה, ואוכלים אותו בליל ט"ו בשבט, וסגולה ללידה קלה, שאשה בהיריון תאכל מהאתרוג.

כתב **במנורת המאור** (סימן נג כלל ד) וז"ל - שמעתי שיש בערבה של הושענא רבא סגולת שמירה למתכוון בה בסכנת דרכים, והכל לפי כושר מעשיו וטוב כוונתו, והבוטח בה' בצל ש-די יתלונן.

כתב בספר **יפה ללב** הירא מפחד לילה וחלומות רעים, יניחם בכר תחת מראשותיו שישן עליו. ו**בליקוטי מהרי"ח** המליץ, לבשל ההושענא וישתה המים והוא סגולה לזש"ק והרמז לכך שכן ערבה בגימטריה זרע. ונהגו הנשים המעוברות לנגוס הפיטם לסגולה ללדת בנקל שהרי יש מאן דאמר דעץ הדעת שאכל אדם אתרוג היה, ונותנים מעות לעניים,

ואומרות התפילה המובאת בספרים רבש"ע בשביל חוה שהיתה אוכלת מעץ הדעת גרם אותו חטא מיתה בעולם ואם הייתי באותו זמן לא הייתי אוכלת ולא הייתי נהנית ממנו, כמו שלא רציתי לפסול אתרוג זה בשבעת ימי החג שעברו, והיום שפסלתי אין בו מצוה, וכשם שיש לי הנאה בפיטום זה, כך הייתי נהנה לראות העץ הדעת שאמר הקב"ה לאדם וחוה לא תאכל, ולא הייתי עוברת את ציוויו, ותקבל ברצון את תפלתי ואת תחנתי שלא אמות מלידה זו ותושיעני לילד בנחת ובלי צער, ולא יהיה לי ולא לוולדי שום נזק כי אתה האל המושיע. מנהג זה הובא בנזיר שמשון והעתיקו בליקוטי מהרי"ח, ובחיים וברכה (אות רכ) ומועד לכל חי (סימן כד אות כה).

בתורת המועדים (סימן תרנד אות ה) הביא בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א שגם בהושענא רבא יכולות לעשות כן, דלא הוקצה רק שלא להשתמש בו שאר הנאות, אבל בנגיסה שאין שום הנאה ממנו שהרי רק נושכים את הפיטם וזורקים אותו מותר. מאידך בספר דרכי חיים ושלום (אות תשצו) כתב בשם המנח"א שאין לנגוס האתרוג בהושענא רבא רק אחר שמיני עצרת. בספר סגולות ישראל סגולה שלא יחלה בלבו שיאכל מן האתרוג אחר הסוכות. בספר המידות (פחד טז) הושענות חבוטים מסוגלים לבטל הפחד.

סיכום הגיליון:

4. דינים העולים

- א. **חשוב:** לאחר סוכות אין לזרוק את ארבעת המינים בביזיון, אלא שאינן צריכין גניזה, ויש מדקדקים לגונזם.
- ב. **מצוה:** 'כיון דאיתעביד מצוה חדא ליעביד בהו מצוה אחריתי' ולכן ראוי לשומרם לשריפת חמץ, ולאפית מצות. וההדסים לבשמים להבדלה.
- ג. **ארון קודש:** יש זורקים את הערבות בהושענא רבה על גבי הארון קודש. ויש מפקפקים במנהג זה.
- ד. **סגולה:** הרבה סגולות נאמרו עם הד' מינים. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

לעילוי נשמת

הגיליון הוקדש לעילוי
נשמת הגאון האדיר
רבי דוד ב"ר ברוך
ראובן שלמה הלוי
יונגרייז זצ"ל ראב"ד
ירושלים נלב"ע כ"ג
תשרי תשל"ב
ת.נ.צ.ב.ה.

הנושא לשבוע הבא:

דין רכבת שנבנתה בשבת

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!
ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדריים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הודעה:

אפשר לקבל את הגיליון

כל שבוע במייל

5047867@gmail.com